

Praktični savjeti za rad s djecom s jezično-govornim teškoćama

Ivana Jurina, mag. logopedije

Krapinske Toplice, 16.03.2015.

Ivana Jurina, mag. logopedije

LOGOPEDIJA

- Logopedija je znanost koja se bavi prevencijom, otkrivanjem, dijagnosticiranjem i tretmanom poremećaja humane komunikacije pod kojom se podrazumijevaju svi oni procesi i funkcije koji su povezani s produkcijom govora, te s percepcijom i produkcijom oralnoga i pisanoga jezika, kao i oblicima neverbalne komunikacije.

LOGOPED

- Logoped je nezavisan stručnjak čije se središnje aktivnosti ostvaruju na području prevencije, procjene i intervencije u slučajevima poremećaja humane komunikacije, njihovog tretmana te znanstvenog istraživanja.
- Logoped se bavi:
 - prevencijom
 - procjenom/dijagnostikom
 - tretmanom/rehabilitacijom
 - znanstvenim istraživanjem

- logoped radi u sustavu zdravstva, odgoja i obrazovanja, socijalne skrbi te u privatnoj praksi
- logopedska djelatnost obavlja se na temeljima istog stručnog rada logopeda koji se u svom djelovanju razlikuje samo prema mjestu rada, ne i prema sadržaju rada
- logoped je stručnjak koji je **nakompetentniji** ustanoviti postoji li doista jezično-govorni problem kod djeteta

- **Logopedi rade na prevenciji, dijagnostici i rehabilitaciji poremećaja komunikacije, jezika, govora, glasa kao što su:**
 - poremećaji komunikacije
 - poremećaji izgovora
 - poremećaji ritma i tempa
 - jezični poremećaji
 - poremećaji pisanog jezika
 - poremećaji koji pogađaju matematičko znanje
 - poremećaji glasa
 - afazije i drugi neurogeni i neurološki poremećaji jezika (dizartrijska i apraksija)
 - poboljšavanje komunikacijskih vještina i učinkovitosti (vokalni profesionalci)
 - teškoće jezika i govora kod osoba iz dvojezičnih sredina

Poremećaji socijalne komunikacije

PRAGMATIČKI POREMEĆAJ

- siromašna raznolikost u uporabi jezika (često prepuno agramatizama)
- nepovezanost tema tijekom razgovora (skakanje s teme na temu, upadanje u riječ drugima, nepoštivanje socijalnih pravila)
- smanjeno praćenje sugovornika i njegovih reakcija te nereagiranje na iste

ASPERGEROV SINDROM

- napreduju u jezično-govornom razvoju, no izostaje neverbalna komunikacija (mimika, geste, pokreti tijela)
- nema većih teškoća s gramatikom
- teškoće u sematici (značenju) te pragmatici (upotrebi jezika)
- puno pričaju no često zvuče neprirodno (pr. kao iz crtića)
- doslovno tumače (ne razumiju preneseno značenje, humor)
- neprikladno ponašanje u određenim društvenim situacijama

AUTIZAM

- kvalitativno i kvantitativno oštećenje socijalnih interakcija
- kvalitativno oštećenje komunikacije (zaostajanje u komunikacijskom i J-G razvoju, repetitivna uporaba jezika bez komunikacijske svrhe)
- ograničeni ponavljajući obrasci ponašanja, interesi i aktivnosti

Autizam

- Teškoće u komunikaciji i socijalnoj interakciji
- Ne prolaze sve faze jezično-govornog razvoja, manje gugutaju, brbljaju; neka djeca nikad ni ne progovore
- Do 2.- 3 godine kad kod ostale djece rječnik buja, kod djece s autizmom stagnira, često i regresija
- Kontakt očima
- Komunikacija u imeperativne i deklarativne
- Eholalija
- Neologizmi
- Pogrešna upotreba zamjenica (sebi se obraćaju sa on ili ona)
- Ograničeni interesi
- Stereotipna, repetativna ponašanja
- Nije problem inteligencije, neki i visoki IQ
- Neki izražene vještine (pr. matematika, glazba, umjetnost)

Što učiniti? Kako pomoći?

- **KONTAKT OČIMA**
 - ‘igre skrivača’
 - predmet u blizini lica
 - učinite nešto smiješno i neočekivano
 - dopustite neka pere vaše lice, maže kremom, boja, češlja i sl.
 - stavite neobičnu periku, naljepnice na lice, nastojte privući pažnju pjesmicama, grimasom
- **ZAJEDNIČKA INTERAKCIJA**
 - različite igre: šakljanje, puhanje mjhurića, loptanje, igračke na navijanje, pjesmice- brojalice
 - ‘Još?’
- **GESTA POKAZIVANJA**
 - vi ste model
 - stavite izvan dosega
 - situacije u kojima dijete ima mogućnost odabira
 - imenujte što dijete pokazuje (tijekom listanja slikovnica, šetnje, slijedite dijete i komentirajte), pokazujte i sami
- **INTERAKCIJSKE IZMJENE**
 - jednostavan jezik ‘ Sad mama, sad Ana.’
 - aktivnosti: gradite toranj, nižite perlice, vozite autić, bojite, miješate, koristite lutke, različite udaraljke i sl..
 - imenujte

- **IGRE PRETVARANJA**

- oponašanje kućanskih aktivnosti (pr. usisavanje, brisanje prašine, kuhanje)
- igre poput pijenje čaja, ručka
- uključite i medvjedića, lutku
- uz pomoć igračaka odglumite svakodnevne aktivnosti (kupanje, oblačenje, ručak, spremanje za vrtić i sl.); ohrabrite dijete neka i ono sudjeluje
- sve imenujete, a aktivnosti popratite različitim zvukovima i oponašanjima životinja i sl.

- **NAPREDNA IGRA PRETVARANJA**

- uz pomoć igračaka odglumite aktivnosti iz svakodnevnih rutina, na način da likovi razgovaraju.. Vi započnete.. Dijete uz poticaj neka nastavi.
- igra uloga (obitelj, učitelj, trgovkinja); maskirajte se, oslikajte lice i sl.

- **MOGUĆNOST ODABIRA**

- prilika za komunikaciju i prijenos svojih ideja
- tijekom oblačenje, jela, igre, u parku, čitanju slikovnica
- ako dijete ne govori potaknite ga na upotrebu geste ili pogleda

Ivana Jurina, mag. logopedije

- FOTOGRAFIJE I ALBUMI

- poticanje jezičnog razumijevanje
- predviđenje što slijedi
- odabir
- usvanjenje novih riječi

- fotografije svakodnevnih aktivnosti, bliskih osoba, igračaka

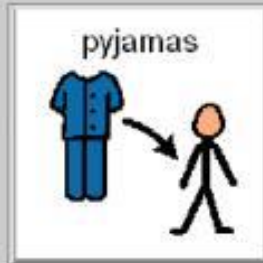
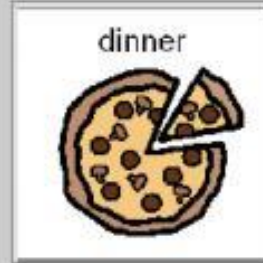
- fotografije koristiti svakodnevno u svim situacijama (odlazak u trgovinu, u vrtić, ručak i sl., najavite događaj...)

- VIZUALNI RASPORED

- konkretna smjernica i pomoć za razumijevanje dnevnih rutina
- razumijevanje slijeda aktivnosti
- predviđanje što je sljedeće
- osigurava dnevnu strukturu
- smanjuje tjeskobu, povećeva neovisnost
- fotografije i simboli koji su djetetu razumljivi
- kutija za kraj

Ivana Jurina, mag. logopedije

Ivana Jurina, mag. logopedije

MY DAY

7:00

4:00

8:00

5:00

2:30

5:30

3:00

6:00

3:15

8:30

Ivana Jurina, mag. logopedije

good night

bathe

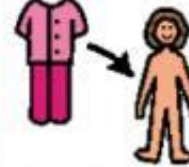
dry off

brush teeth

pyjamas

story

toilet

use toilet

wipe

flush

seat down

wash hands

Ivana Jurina, mag. logopedije

- Emocije
- Agresivnost
- Predani i dobri radnici
- Izolacija- NE!
- Uključenost- socijalne vještine, prilagodba društvu
- Potpora društva i prihvaćanje!

Poremećaji izgovora

- najučestaliji govorni poremećaj i najprepoznatljiviji
- odstupanja- 'greške' u izgovoru pojedinih glasova
- 3 oblika poremećaja:
 - izostavljanje glasa ili nečujna realizacija glasa (riba → iba)
 - zamjene jednog glasa drugim (ruka → luka ili juka)
 - distorzija- neispravan izgovor (umekšan izgovor, francuski /r/)
- sustavne i nesustavne greške
- uzroci: odstupanja u građi i funkciji artikulacijskih organa, oštećenje sluha, loš govorni uzor, roditeljski perfekcionizam, pedagoška zapuštenost, intelektualne teškoće
- često simptom složenijih teškoća ili udruženi s drugim teškoćama
- 25% PŠ i 10% školske djece

Ivana Jurina, mag. logopedije

- dijete starije od 5,5 godina trebalo bi ispravno izgovarati sve glasove
- Razvojna linija glasova!!

Ispravan izgovor glasova u odnosu na dob
(tolerancija na neispravan izgovor)

GODINE	0-3	3-5	4-5	5-5,5
GLASOVI	A, E, I, O, U, P, B, T, D, K, G, M, N, J, F, V, H, L	NJ	S, Z, C, LJ, R	Š, Ž, Č, Ć, DŽ, Đ

Ivana Jurina, mag. logopedije

Što učiniti? Kako pomoći?

- Sanirati primarni problem (rascjep, oštećenje sluha, zubići)
- Dobar govorni model!
- Tepanje
- Duda, sisanje palca (ne samo da utječu na izgovor već i na deformaciju zubića i nepca)
- Motorika govornih organa (igre artikulatorima)
- Roditeljski perfekcionizam
- Suradnja s logopedom, vježba kod kuće, ali oprez!
- Sustavni rad
- Vježbanje učinite zabavnim- kroz priče, pjesmice
- Ne rugati mu se, razgovarati s drugom djecom, osvijestiti im i objasniti, motivirati dijete za vježbanje i pohađanje vježbi, pohvalite ga za trud i napredak
- Biti mu podrška
- Negativan utjecaj na svladavanje vještina čitanja i pisanja
- Uspješnost i trajanje terapije- individualno: KD, uzrok, težina, redovitost vježbi, sustavni rad, dobra suradnja s roditeljima, motivacija djeteta

Ivana Jurina, mag. logopedije

Jezične teškoće

- malo dijete bez posebnog poučavanja, slušajući govor svoje okoline, postupno usvaja gramatička pravila i usvaja jezik
- dijete od 3 godine trebalo bi se moći služiti gramatički točnim rečenicama, najprije jednostavnijim, a onda sve složenijim
- Nekoliko tipova teškoća
 - Nerazvijen govor
 - Usporen jezično – govorni razvoj
 - Posebne jezične teškoće

NEDOVOLJNO RAZVIJEN GOVOR

- najteži oblik- odsustvo govora ili oskudno rječničko i gramatičko znanje
- blaži oblik- dijete koristi gestu
- teži slučaj - dijete ne govori ni ne razumije tuđi govor
- često samo simptom općeg odstupanja u psihomotornom razvoju
- u najtežim slučajevima zapazi se rano (već i prije 2. godine)

USPOREN JEZIČNO-GOVORNI RAZVOJ

- do 4. g. kašnjenje, usporen razvoj, nakon 4. g.- stabilne teškoće
→ nedovoljno razvijen govor
- progovaraju kasnije, govore manje, kraće jednostavnije rečenice
- agramatični
- ponekad nerazumljiv okolini
- moguće teškoće u usvajanju predvještina čitanja i pisanja

POSEBNE JEZIČNE TEŠKOĆE

- jezične vještine siromašnije u odnosu na dob i neverbalne sposobnosti
- nepoznat uzrok
- glavne karakteristike:
 - kasnije progovara
 - siromašan rječnik
 - agramatičnost
- često su povezane s pojavom disleksije u školskom razdoblju (čitanje je primarno jezična vještina)

Što učiniti? Kako pomoći?

- Potičite ga, ponavljajte za njim i dijete će početi oponašati
- Dobar model
- Ne ispravljajte ga na način da suhoparno ponavlja za vama
- Razgovarajte (imenujete) sve što radite tijekom svakodnevnih aktivnosti
- Imenujete predmete
- Igra
- Poticajan prostor, okolina
- Pričanje priča
- Slikovnice!
- Pjevajte, plešite, različite ritmičke igre
- Upoznajte dijete s novim mjestima, ljudima, događajima
- Uključite dijete u svoje svakodnevne aktivnosti
- Budite veseli, smiješni, zanimljivi, nesavršeni.. Tako ćete lakše pridobiti pažnju djeteta
- Ne inzistirajte ne onome što dijete ne može, već iskoristite ono što može

Mucanje

- poremećaj tečnosti, ritma i tempa govora
- ponavljanje glasova, slogova, riječi, fraza, produljivanje glasova, afonični (bezglasni) zastoji na početku ili unutar riječi, napetost i grčevi mišića govornih organa, ponekad se javljaju i grčevi mišića lica te nevoljni pokreti tijela i ekstremiteta
- 1% kod odraslih osoba, 3-4% kod djece, 4 puta češće kod dječaka
- Rizični faktori:
 - genetika
 - dob početka mucanja (ako počnu mucat prije 3. godine, unutar 6 mjeseci vjerojatno će to i prevladati)
 - trajanje simptoma
 - spol
 - drugi dodatni jezično- govorni poremećaji (djeca s usporenim J-G razvojem veći rizik)
- Uzrok: genetska predispozicija + karakter + okidač (stres, trauma)

RAZVOJNE NETEČNOSTI

- ponavljanje dijelova rečenice, fraza, cijelih riječi (daj daj daj mi sok)
- pojedina, rijetka ponavljanja dijelova riječi (1-2x pa-pa-patka)
- oklijevanja ili poštapalice u govoru (hm, um, ah, a i sl.)
- nema napetosti govornih organa
- dijete nije svjesno svoje netečnosti u govoru, ne izbjegava govor

* ovi simptomi uglavnom spontano nestanu!

ZNACI UZBUNE

- češća ponavljanja dijelova riječi (slogovi i glasovi)
- veći broj ponavljanja
- teškoće u započinanju izgovora riječi, najčešće na početku rečenice
- napetost govornih organa
- svjesni svog poremećaja, počinju izbjegavati govor i govorne situacije
- popratni pokreti

*pravo mucanje

Što učiniti? Kako pomoći?

- Osvjestite djetetu koliko ga volite, da ste mu potpora te u koliko je drugih stvari uspješno
- Usmjerite pažnju na sadržaj, ne na to kako dijete govori
- Budite dobar govorni uzor, govorite polagano
- Prilagodite svoj govor, jednostavne rečenice, mirnije, sporije
- Ne prekidajte ga dok govori
- Ne upozoravajte ga na muacnje
- Ne govorite mu da stane, na pogotovo ne govorite umjesto njega
- Pjevajte
- Igrajte se, a u periodima netečnog govora dajte prednost neverbalnim igrama
- Informirajte djetetovu bližu okolinu, savjetujte ih
- Ako je svjesno mucanja razgovarajte otvoreno s njime i na primjeren način mu objasnite i budite potpora
- Nemojte doživljavati njegovo mucanje kao svoj neuspjeh ili krivnju
- Različiti pristupi u logopediji
 - Predškolska djeca- igra i savjetovanje roditelja
 - Školska djeca
- Po potrebi i psiholog

Ivana Jurina, mag. logopedije

Brzopletost

- poremećaj pripremnih misaonih procesa koji prethode govoru
- poremećaj tečnosti, ritma i tempa
- ubrzan tempo govora
- česte artikulacijske greške
- rečenice kratke, isprekidane
- prisutni zastoji i zamuckivanja
- kratka, lako otklonjiva pažnja
- nije svjesno poremećaja
- otvorena, komunikativna djeca, a često i nemirna i neuredna

- Brzopletost vs. Mucanje!

Poremećaji glasa

- svako odstupanje od normalnog obilježja visine, intenziteta i kvalitete glasa
- najčešći poremećaj glasa u dječjoj dobi je **promuklost ili disfonija**
- nastaje kao rezultat pogrešne uporabe glasa (vikanje, vrištanje preglasan govor)
- čak 50-60% školske djece je promuklo
- vokalni profesionalci
- Čvorići, edemi, polipi → glasovna terapija, operacije

Ivana Jurina, mag. logopedije

Što učiniti? Kako pomoći?

VOKALNA HIGIJENA

- izbjegavanje govora u buci
- izbjegavanje šaptanja/vikanja
- Izbjegavanje dovikivanja iz susjednih prostorija
- izbjegavanje duljeg govorenja na većoj udaljenosti ili na otvorenom prostoru
- izbjegavanje pretjeranog korištenja glasa kod umora ili upala gornjih dišnih puteva
- smanjenje govora slušanjem i povećanim pauzama, naučiti odmarati glas
- pijeње dovoljne količine vode (6-8-čaša dnevno)
- izbjegavanje jela i pića koji mogu iritirati sluznicu larinksa (hladno, vruće, jako začinjeno; kofein, gazirani sokovi, velike količine slatkog)

- smanjenje/prekid pušenja
- smanjenje stresa i napetosti
- izbjegavanje boravka u pregrijanim/ prehladnim/ zagađenim prostorijama
- zdrava prehrana- dovoljno voća i povrća koje sadrže vitamine A, E, C
- uredan ritam spavanja
- održavanje dobre fizičke kondicije
- vježbe disanja, relaksacije

- Otorinolaringolog, fonijatar!

- Obitelj → djeca
- Vrtić, škola (eliminirati situacije zloupotrebe, pozitivan primjer pravilnog načina govora)
- Prevencija, rano otkrivanje i tretiranje problema iznimno važni – u suprotnom djeca će krivo stečene fonatorne mehanizme prenijeti u odraslu dob → dugotrajna, kronična promuklost → trajne promjene na glasnicama

Teškoće čitanja, pisanja, matematičkih sposobnosti → teškoće učenja

- Specifične vs. Nespecifične teškoće
- **NESPECIFIČNE**
 - uzrokovane kognitivnim zaostajanjem, oštećenjem vida, sluha ili nekom drugom teškoćom ili oštećenjem
 - teškoće u čitanju, pisanju, matematici nisu primarni središnji simptom, već su sekundarna pojava uzrokovana nekim drugim poremećajem

- SPECIFIČNE (disleksija, disgrafija, diskalkulija)
 - dostignuta razina znatno je niža od očekivane s obzirom na KD, IQ i obrazovanje primjereno dobi
 - Uzrok?
 - Razlikovati od teškoća početnog čitanja i pisanja → dijagnoza u 3. razredu
 - Brojnost, stabilnost, sustavnost pogrešaka
 - 5-10% školske djece

Karakteristike:

- Premještanje redoslijeda slova u riječi (od-do, lasta-talas),
- Zamjenjivanje slova (vizualno ili auditivno sličnih) npr. b-d, m-n i dr. (beba-deda, bara-dara, moj-noj, mama-nana)
- Izostavljanje slova (prozor-pozor, krava-kava),
- Dodavanje slova (oblak-obalak, breskva-bereskava)
- Slogovi
- Ispuštanje dijakritičkih i interpunkcijskih znakova ili pogrešna upotreba
- Slovkaju, sloguju
- Ritam, tempo
- Čitanje napamet
- Snalaženje u tekstu– gube red, preskaču, vraćaju se
- Zrcaljenje
- Slova i se miču, zacrnjuju djelovi teksta
- Pravopisne pogreške
- Problem razumijevanja pročitano te zapamćivanja
- Nesigurnost l-d
- Rukopis

- teškoće u ovladavanju pojamom broja, količine
- teškoće u jednostavnim matematičkim operacijama
- teškoće u razumijevanju i pamćenju matematičkih pojmova i postupaka
- teškoće u nalaženju rješenja matematičkih problema
- nesposobnost pamćenja reda brojeva i povezivanja s brojanjem na prste
- sporost u usvajanju rasporeda (a brzo zaboravljaju)

Nezahvalna jela

U dalekom dijelu šume, u guštari, rasla je mala jela. Pored nje je rasao grm trnine. Jela i trnina su se sprijateljile još ujesen. Jela je voljela lijepe bijele cvjetove i plave bobice svoje prijateljice.

Kada je jela odrasla, ptice su joj rekle da je prelijepa i da takve ljepotice nema u šumi. Jela se nakon toga jako umislila.

- Makni svoje iskrivljene grane od mene! Ljudi ne mogu uživati u mojoj ljepoti - reče jela trnini.

- Pa moje su te grane uvijek čuvale od nevremena - tužno odgovori trnina i odmakne svoje grane.

Za nekoliko dana više niti jedna grana nije dodirivala jelu.

Došla je zima, približavao se Božić. Drvosječe su u šumi tražili najbolja drvca. Jela se prestrašila i počela je moliti trninu da je sakrije svojim granama. Bilo je prekasno, trnina se nije mogla tako brzo okrenuti. Drvosječa je primijetio nezahvalnu jelu i srušio ju. Jela je pala trnini u zagrljaj i zauvijek se oprostila sa šumom.

Mali kaktus

u velikoj pustinji
zovu se mali kaktus.
Kopovrzoje ribe uz put
tak da su ga svi
koji su prolazili pusti-
njom morali paznati

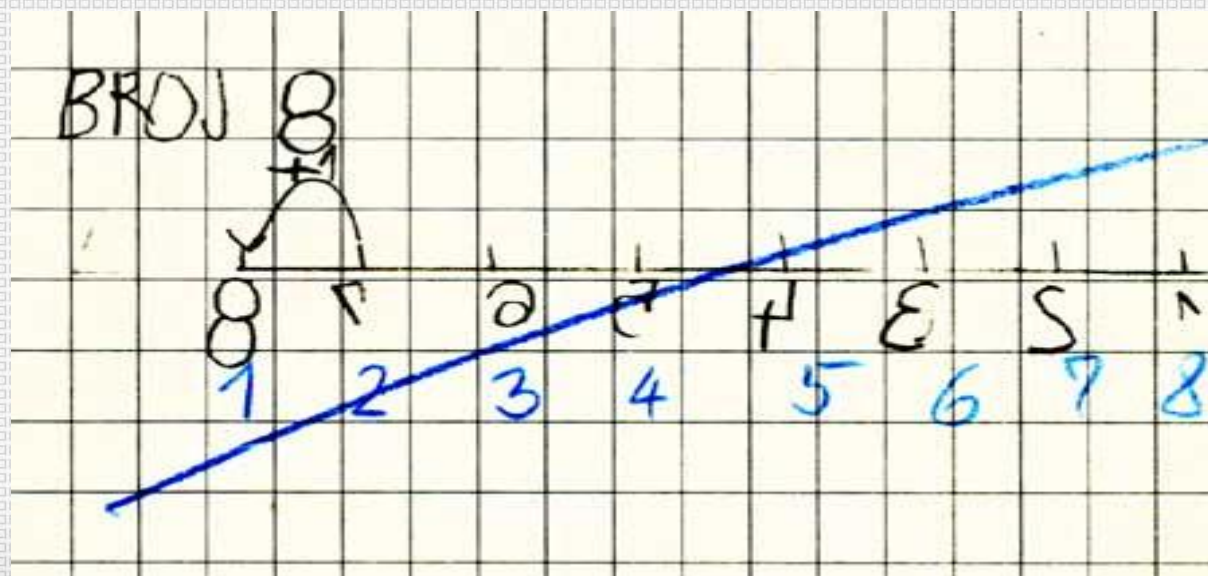
$$36 = 06 + 3$$

$$40 = 41 + 0$$

$$26 = 04 + 2$$

$$39 = 90 + 3$$

$$17 = 70 + 1$$

Ivana Jurina, mag. logopedije

5 Napiši ove brojeve arapskim brojkama:

~~10+10+10+9~~

~~XXXIX, 93~~

MCMXI, 1911 ✓

$$X = 10$$

$$IX = 9$$

Veći broj podijeli manjim brojem.

$$\begin{array}{r} 1911 : 93 = 49 \\ - 156 \\ \hline 351 \\ - 351 \\ \hline 0 \end{array}$$

→ ŠTO SI NAPISALA

39 ili 93

Simptomi u predškolskoj dobi koji mogu ukazivati na teškoće u usvajanju čitanja i pisanja

- kasno progovaranje i usporen jezično-govorni razvoj
- siromašan rječnik
- dugo zadržavanje grešaka u izgovoru
- agramatičnost
- teškoće u pamćenju općenito
- nerazvijena FS (i nakon 6. g.)
- nemogućnost zadržavanja pažnje
- motorička nespretnost (gruba i fina motorika)
- nesigurnost u prostornim i vremenskim odnosima
- hiperaktivnost, impulzivnost
- nezainteresiranost za crtanje i pisanje
- nemotiviranost i nedostatak interesa za čitanje i slikovnice
- * obiteljska anamneza

Što učiniti? Kao pomoći?

- poticati jezično- govorni razvoj
- rana pismenost
- dobro razvijene predvještine
- ne čekati već potražiti pomoć stručnjaka (čim uočimo teškoće), surađivati s njim i aktivno se uključiti u terapijski proces
- okolinu (obitelj, školu, prijatelje) upoznati s djetetovim problemom i potrebama
- umanjiti ometajuće faktore
- dati djetetu do znanja da mu želimo pomoći, pružiti mu osjećaj da vjerujemo u njegove sposobnosti, isticati njegova dobra područja
- ne očekivati čudo
- problem je vrlo složen i zahtijeva puno vremena, strpljenja, pažnje i ljubav
- Individualizirani – prilagođeni program!

NE

- tjerati dijete da glasno čita pred svima u razredu, ako to samo ne želi
- "zacrveniti" mu pismeni rad negativnim primjedbama i nepravilnim ispravljanjem grešaka
- zadavati mu velike domaće zadaće i dodatne vježbe
- tražiti od djeteta da ponovo i ponovo radi nešto što nije uspjelo
- Osim na obrazovanje utjecaj na samopouzdanje, lošu sliku o sebi, frustraciju, otpor prema školi
- Negativan utjecaj na dijete ovisi o djetetu i prirodi teškoće

- “Ako dijete ne može učiti na način kako ga poučavamo, trebamo ga poučavati na način kako može učiti”.

Kada se obratiti logopedu za pomoć?

- što ranije
- kad roditelj ili netko iz djetetove okoline posumnja da postoji neko odstupanje u djetetovu J-G razvoju
- ako je dijete rizično za postojanje komunikacijskih, odnosno jezično-govornih teškoća (neurorizična djeca, genetska predispozicija)
- i kada ste samo nesigurni i želite provjeriti je li sve u redu s jezično – govornim razvojem djeteta

Preporuča se potražiti pregled logopeda ako...

- dijete do 3.godine nije svladalo govor
- dijete ima teškoće u ophođenju s drugima
- dijete ima problema sa sluhom
- ima 4 godine te ne izgovara pravilno sve glasove
- vas dijete ponekad ne razumije ili vi ne razumijete što želi reći
- mislite da dijete muca
- govori prebrzo ili presporo
- je stalno promuklo ili često ostaje bez glasa
- ima teškoća u grafomotorici
- želite provjeriti spremnost djeteta za školu
- trebate bilo kakav savjet ili informaciju

Zašto rana intervencija?

- obuhvaća edukacijske, savjetodavne i terapijske usluge djeci s razvojnim čimbenicima rizika i utvrđenim razvojnim teškoćama te njihovim obiteljima i okolini, a koje se primjenjuju s ciljem unapređenja djetetova zdravlja i razvoja
- usluge rane intervencije pružaju stručnjaci različitih profila s dodatnim edukacijama za rad s mlađom djecom
- ciljevi rane intervencije su:
 - sprječavanje nastanka odstupanja u razvoju npr. u govoru (roditelji)
 - sprečavanje prijelaza već nastalog odstupanja u kronično stanje (stručnjaci)
 - socijalna adaptacija i sprječavanje nepoželjnih popratnih psihičkih pojava

- **‘Prve 3 su najvažnije!’**

Suvremena istraživanja pokazuju da do treće godine života završava razvoj 70-80% moždanih stanica.

- *Pravovremena terapija je mnogo učinkovitija i isplativija od one koja se provodi kasnije kada su poteškoće izraženije ili su udružene s nekim drugim poteškoćama.*

Ivana Jurina, mag. logopedije